

Η αξιοποίηση του λογοτεχνικού κειμένου «Τα κόκκινα λουστρίνια» στη Νεοελληνική Λογοτεχνία της Α΄ Γυμνασίου: Μια διδακτική πρόταση με έμφαση στους πολυγραμματισμούς και τα ψηφιακά εργαλεία

Λαμπρινή Παπαδοπούλου

ΠΕ02-ΠΕ07 1ο Γυμνάσιο Ταύρου (Δ΄ Δ.Ι.Δ.Ε. Αθήνας),

Εκπαιδεύτρια Ενηλίκων-Επιμορφώτρια Ι.Ε.Π.-Αξιολογήτρια και Βαθμολογήτρια Κρατικού

Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας

lambrinipapadopoulou@hotmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μια θεωρητικά τεκμηριωμένη διδακτική πρόταση για την αξιοποίηση του λογοτεχνικού κειμένου «Τα κόκκινα λουστρίνια» της Ειρήνης Μάρρα στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στην Α΄ Γυμνασίου. Στόχος της πρότασης είναι η διερεύνηση των δυνατοτήτων της λογοτεχνικής ανάγνωσης ως διαδικασίας ανάπτυξης ερμηνευτικών, συναισθηματικών και δημιουργικών δεξιοτήτων. Ο σχεδιασμός βασίζεται στις αρχές της αναγνωστικής ανταπόκρισης, της συνεργατικής και διερευνητικής μάθησης, καθώς και των πολυγραμματισμών. Μέσα από δραστηριότητες δημιουργικής επεξεργασίας, όπως η παραγωγή ψηφιακού συννεφόλεξου και αφίσας, οι μαθητές μετασχηματίζουν τη λογοτεχνική εμπειρία σε πολυτροπικές δημιουργίες. Η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και εφαρμογών Τεχνητής Νοημοσύνης εντάσσεται σε ένα παιδαγωγικό πλαίσιο που ενισχύει την κριτική σκέψη, τη δημιουργικότητα και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών.

Λέξεις-κλειδιά: Νεοελληνική Λογοτεχνία, Λογοτεχνική Ανάγνωση, Πολυγραμματισμοί, Ψηφιακά Εργαλεία, Δημιουργική Μάθηση.

1. Εισαγωγή

Η διδασκαλία της λογοτεχνίας στο σύγχρονο σχολείο δεν μπορεί να περιορίζεται στη μετάδοση πληροφοριών σχετικά με την υπόθεση, τη δομή ή τα μορφολογικά χαρακτηριστικά ενός κειμένου. Αντίθετα, αποτελεί μια διαδικασία μέσα από την οποία οι μαθητές/τριες καλούνται να εμπλακούν ενεργά με το λογοτεχνικό έργο, να διαμορφώσουν προσωπικές ερμηνείες και να συμμετέχουν στην παραγωγή νόηματος. Σύμφωνα με τη θεωρία της αναγνωστικής ανταπόκρισης, η λογοτεχνική ανάγνωση συγκροτείται μέσα από τη δυναμική σχέση ανάμεσα στο κείμενο και τον αναγνώστη, καθώς το νόημα δεν αποτελεί ένα σταθερό και προκαθορισμένο στοιχείο, αλλά διαμορφώνεται μέσα από την αλληλεπίδραση του έργου με τις εμπειρίες, τις γνώσεις και τις προσδοκίες του αναγνώστη (Rosenblatt, 1978; 1995).

Η αντίληψη αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για τη σχολική λογοτεχνική εκπαίδευση, καθώς μετατοπίζει το ενδιαφέρον από την αναζήτηση μιας μοναδικής ερμηνείας προς τον διάλογο, την τεκμηρίωση των απόψεων και την αναγνώριση της πολλαπλότητας των αναγνώσεων. Όπως υποστηρίζει ο Iser (1978), η αναγνωστική διαδικασία προκύπτει από τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο κείμενο και τον αναγνώστη, με αποτέλεσμα κάθε λογοτεχνική εμπειρία να αποτελεί μια ενεργή διαδικασία νοηματοδότησης.

Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερο παιδαγωγικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα λογοτεχνικά κείμενα που συνδέονται με βιώματα, συναισθήματα, μνήμες και ανθρώπινες σχέσεις, καθώς μπορούν να λειτουργήσουν ως αφετηρίες προσωπικού και συλλογικού αναστοχασμού. Τα στοιχεία της αφήγησης, όπως τα αντικείμενα, οι χαρακτήρες και οι συμβολισμοί τους, δεν

αποτελούν απλώς συστατικά της πλοκής, αλλά μπορούν να αποτελέσουν πεδία διερεύνησης ευρύτερων ζητημάτων που αφορούν την ανθρώπινη εμπειρία.

Με βάση αυτή την οπτική, η αξιοποίηση του διηγήματος «Τα κόκκινα λουστρίνια» της Ειρήνης Μάρρα στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στην Α΄ Γυμνασίου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το συγκεκριμένο κείμενο προσφέρεται για μια βιωματική και ερμηνευτική προσέγγιση, καθώς ένα καθημερινό αντικείμενο μετατρέπεται σε φορέα συμβολικών νοημάτων που συνδέονται με την επιθυμία, τη μνήμη, το συναίσθημα και τις ανθρώπινες σχέσεις. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει στους μαθητές να υπερβούν την επιφανειακή κατανόηση της αφήγησης και να διερευνήσουν τις σημασίες που μπορεί να αποκτήσει ένα αντικείμενο μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και συναισθηματικό πλαίσιο.

Η σύγχρονη λογοτεχνική εκπαίδευση καλείται να αξιοποιήσει έτσι και αλλιώς νέους τρόπους προσέγγισης και παραγωγής νοήματος, οι οποίοι ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες μορφές επικοινωνίας. Η θεωρία των πολυγραμματισμών αναδεικνύει τη σημασία της κατανόησης και δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων, στα οποία συνδυάζονται διαφορετικοί τρόποι αναπαράστασης, όπως ο γραπτός λόγος, η εικόνα, το χρώμα και τα ψηφιακά μέσα (New London Group, 1996; Cope & Kalantzis, 2009). Ωστόσο, η αξιοποίηση της τεχνολογίας στη διδασκαλία της λογοτεχνίας δεν αποτελεί από μόνη της καινοτομία· η παιδαγωγική της αξία εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο συνδέεται με τους μαθησιακούς στόχους και υποστηρίζει την ερμηνευτική και δημιουργική διαδικασία.

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μια θεωρητικά τεκμηριωμένη διδακτική πρόταση για την αξιοποίηση του συγκεκριμένου λογοτεχνικού κειμένου, με στόχο τη σύνδεση της αναγνωστικής εμπειρίας με τη δημιουργική έκφραση και την παραγωγή πολυτροπικών μαθητικών έργων. Ο σχεδιασμός της βασίζεται στις αρχές της αναγνωστικής ανταπόκρισης, της κοινωνικοπολιτισμικής θεωρίας της μάθησης και της συνεργατικής προσέγγισης, σύμφωνα με την οποία η γνώση οικοδομείται μέσα από την αλληλεπίδραση και τον διάλογο (Vygotsky, 1978).

Στο πλαίσιο της πρότασης αξιοποιούνται ψηφιακά εργαλεία δημιουργίας, καθώς και εφαρμογές δημιουργικής τεχνητής νοημοσύνης, με στόχο την ενίσχυση της δημιουργικής έκφρασης και του κριτικού ψηφιακού γραμματισμού. Η χρήση τους δεν αντιμετωπίζεται ως υποκατάσταση της μαθητικής σκέψης, αλλά ως υποστηρικτικό μέσο που μπορεί να συμβάλει στην παραγωγή ιδεών, στην οπτικοποίηση νοημάτων και στην ανάπτυξη κριτικής στάσης απέναντι στα ψηφιακά αποτελέσματα (UNESCO, 2023).

Η εργασία αποτελεί πρόταση διδακτικού σχεδιασμού και όχι εμπειρική έρευνα εφαρμογής. Ως εκ τούτου, δεν παρουσιάζονται δεδομένα από πραγματική εφαρμογή σε σχολική τάξη, αλλά ένα οργανωμένο πλαίσιο δραστηριοτήτων, η αποτελεσματικότητα του οποίου μπορεί να διερευνηθεί μέσα από μελλοντική ερευνητική εφαρμογή.

2. Στοιχεία εφαρμογής

Η διδακτική πρόταση απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες της Α΄ τάξης του Γυμνασίου και εντάσσεται στο μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Αφορά την αξιοποίηση του λογοτεχνικού κειμένου «Τα κόκκινα λουστρίνια» της Ειρήνης Μάρρα με στόχο τη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στη λογοτεχνική ανάγνωση, τη συναισθηματική εμπλοκή, τη δημιουργική έκφραση και την ανάπτυξη σύγχρονων μορφών γραμματισμού.

Η προτεινόμενη διδακτική παρέμβαση έχει σχεδιαστεί για διάρκεια δύο έως τριών διδακτικών ωρών και οργανώνεται σε διαδοχικά στάδια: ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών, ανάγνωση και ερμηνευτική προσέγγιση του κειμένου, συνεργατική

επεξεργασία και παραγωγή ψηφιακών δημιουργιών. Η διδακτική πορεία αξιοποιεί τη συνεργασία, τον διάλογο και τη δημιουργική εμπλοκή των μαθητών/τριών με το λογοτεχνικό έργο.

Η εφαρμογή της πρότασης τοποθετείται στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στην Α΄ Γυμνασίου, όπου οι μαθητές/τριες διαθέτουν τις απαραίτητες αναγνωστικές δεξιότητες για την προσέγγιση αφηγηματικών κειμένων και μπορούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες ερμηνείας, συνεργατικής μάθησης και δημιουργικού μετασχηματισμού του κειμένου.

Η παρούσα εργασία αποτελεί θεωρητικά τεκμηριωμένο διδακτικό σχεδιασμό και όχι εμπειρική έρευνα εφαρμογής. Ως εκ τούτου, δεν παρουσιάζονται δεδομένα από πραγματική σχολική εφαρμογή, ενώ η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της πρότασης σε συνθήκες τάξης αποτελεί αντικείμενο μελλοντικής ερευνητικής μελέτης και πρόκειται να υλοποιηθεί την επόμενη σχολική χρονιά.

Η επιλογή μιας μαθητοκεντρικής και δημιουργικής προσέγγισης συνδέεται με τις σύγχρονες αντιλήψεις για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας, σύμφωνα με τις οποίες ο/η μαθητής/τρια αντιμετωπίζεται ως ενεργός αναγνώστης που συμμετέχει στη διαμόρφωση του νοήματος μέσα από την αλληλεπίδραση με το κείμενο, τις προσωπικές του εμπειρίες και το κοινωνικό πλαίσιο (Rosenblatt, 1978; 1995).

3. Στόχοι-Επιδιώξεις

Βασικός στόχος της διδακτικής πρότασης είναι η ανάδειξη της λογοτεχνικής ανάγνωσης ως ενεργητικής διαδικασίας οικοδόμησης νοήματος, όπου ο/η μαθητής/τρια συμμετέχει στη δημιουργία ερμηνειών μέσα από την αλληλεπίδραση με το κείμενο, τις προσωπικές του εμπειρίες και το κοινωνικό πλαίσιο (Rosenblatt, 1978; Iser, 1978).

Η πρόταση επιδιώκει οι μαθητές/τριες να προσεγγίσουν το λογοτεχνικό κείμενο όχι μόνο ως αντικείμενο κατανόησης, αλλά ως χώρο προσωπικής ανταπόκρισης, συναισθηματικής εμπλοκής και δημιουργικής έκφρασης. Παράλληλα, στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που συνδέονται με τους σύγχρονους γραμματισμούς και τη δυνατότητα των μαθητών/τριών να παράγουν και να επικοινωνούν νοήματα μέσα από διαφορετικά σημειωτικά συστήματα (New London Group, 1996; Cope & Kalantzis, 2009).

Ειδικότερα, επιδιώκεται οι μαθητές/τριες:

- να κατανοήσουν βασικά στοιχεία της αφηγηματικής οργάνωσης και τη λειτουργία των λογοτεχνικών προσώπων,
- να διερευνήσουν τον συμβολικό χαρακτήρα των «κόκκινων λουστρινιών» και τη σχέση των αντικειμένων με τη μνήμη, την επιθυμία και το συναίσθημα,
- να αναπτύξουν δεξιότητες λογοτεχνικής ερμηνείας και τεκμηρίωσης των απόψεών τους με βάση το κείμενο,
- να εκφράσουν προσωπικές αναγνωστικές ανταποκρίσεις και να συνδέσουν το έργο με προσωπικές εμπειρίες,
- να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθηση και την κατανόηση διαφορετικών ανθρώπινων εμπειριών μέσα από την επαφή με τους λογοτεχνικούς χαρακτήρες,
- να συνεργαστούν και να οικοδομήσουν συλλογικές ερμηνείες μέσα από διαδικασίες διαλόγου και αλληλεπίδρασης (Vygotsky, 1978; Johnson & Johnson, 2009),
- να μετασχηματίσουν λογοτεχνικά νοήματα σε πολυτροπικές δημιουργίες αξιοποιώντας γλωσσικά, οπτικά και ψηφιακά μέσα,
- να αναπτύξουν κριτική στάση απέναντι στη χρήση ψηφιακών εργαλείων και εφαρμογών δημιουργικής Τεχνητής Νοημοσύνης (UNESCO, 2023).

Συνολικά, οι στόχοι της πρότασης αντανακλούν μια σύγχρονη αντίληψη για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας, σύμφωνα με την οποία η ανάγνωση συνδέεται με την ανάπτυξη γνωστικών, κοινωνικών, συναισθηματικών και δημιουργικών δεξιοτήτων.

Η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων λειτουργεί υποστηρικτικά στη μαθησιακή διαδικασία, ενισχύοντας τη δημιουργική έκφραση και τον κριτικό ψηφιακό γραμματισμό.

4. Μεθοδολογία της διδασκαλίας

Η διδακτική πρόταση βασίζεται σε ένα μαθητοκεντρικό και διερευνητικό μοντέλο διδασκαλίας, στο οποίο η λογοτεχνική ανάγνωση αντιμετωπίζεται ως διαδικασία ενεργού νοηματοδότησης και όχι ως απλή κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου. Ο σχεδιασμός στηρίζεται στις αρχές της κοινωνικοπολιτισμικής θεωρίας της μάθησης, σύμφωνα με την οποία η γνώση οικοδομείται μέσα από την αλληλεπίδραση, τη συνεργασία και τον διάλογο μεταξύ των μαθητών/τριών και του/της εκπαιδευτικού (Vygotsky, 1978).

Κεντρικό άξονα της μεθοδολογίας αποτελεί η θεωρία της αναγνωστικής ανταπόκρισης, σύμφωνα με την οποία το νόημα του λογοτεχνικού έργου διαμορφώνεται μέσα από τη σχέση κειμένου και αναγνώστη. Οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να εκφράσουν προσωπικές ερμηνείες, να συνδέσουν το έργο με βιώματα και εμπειρίες τους και να διερευνήσουν τις πολλαπλές σημασίες που μπορεί να αποκτήσει ένα λογοτεχνικό σύμβολο (Rosenblatt, 1978; 1995).

Η διδακτική διαδικασία οργανώνεται σε διακριτές φάσεις, οι οποίες ακολουθούν την πορεία από την ενεργοποίηση των πρότερων γνώσεων και τη διερεύνηση του κειμένου έως τη συνεργατική επεξεργασία και τη δημιουργική παραγωγή. Αρχικά αξιοποιούνται δραστηριότητες αφόρμησης, οι οποίες ενεργοποιούν τις προσωπικές εμπειρίες των μαθητών/τριών και δημιουργούν ένα πλαίσιο σύνδεσης με τα βασικά θέματα του διηγήματος. Στη συνέχεια πραγματοποιείται η ανάγνωση και η ερμηνευτική προσέγγιση του έργου μέσα από ερωτήματα ανοικτού τύπου, συζήτηση και συνεργατικές δραστηριότητες που ενισχύουν τον διάλογο και την τεκμηριωμένη έκφραση απόψεων.

Ιδιαίτερη θέση στη μεθοδολογία κατέχει η ομαδοσυνεργατική μάθηση. Οι μαθητές/τριες εργάζονται σε μικρές ομάδες, ανταλλάσσουν απόψεις, διαπραγματεύονται ερμηνείες και παράγουν κοινά μαθησιακά προϊόντα. Η συνεργασία ενισχύει την επικοινωνία, την αποδοχή διαφορετικών οπτικών και την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, καθώς οι μαθητές/τριες αναλαμβάνουν συλλογική ευθύνη για την πορεία και το αποτέλεσμα της εργασίας τους (Johnson & Johnson, 2009).

Παράλληλα, αξιοποιούνται οι αρχές των πολυγραμματισμών, σύμφωνα με τις οποίες η σύγχρονη εκπαίδευση περιλαμβάνει όχι μόνο την κατανόηση γραπτών κειμένων, αλλά και την παραγωγή νοημάτων μέσα από διαφορετικούς σημειωτικούς τρόπους (New London Group, 1996; Cope & Kalantzis, 2009). Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές/τριες καλούνται να μετασχηματίσουν τη λογοτεχνική τους εμπειρία σε νέες μορφές έκφρασης, οι οποίες διευρύνουν τις δυνατότητες προσωπικής και συλλογικής ερμηνείας.

Η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και εφαρμογών δημιουργικής Τεχνητής Νοημοσύνης εντάσσεται σε αυτή τη μαθησιακή διαδικασία ως υποστηρικτικό μέσο έκφρασης, διερεύνησης και δημιουργίας και παρουσιάζεται αναλυτικότερα στην επόμενη υποενότητα.

4.1. Αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και εφαρμογών δημιουργικής Τεχνητής Νοημοσύνης στη μαθησιακή διαδικασία

Η αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση δεν αντιμετωπίζεται ως αυτοσκοπός, αλλά ως μέσο υποστήριξης της ερμηνευτικής και δημιουργικής διαδικασίας. Τα ψηφιακά περιβάλλοντα δίνουν τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να οργανώσουν και να επικοινωνήσουν τις αναγνώσεις τους μέσα από διαφορετικούς τρόπους έκφρασης, ενισχύοντας την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων στο πλαίσιο των σύγχρονων γραμματισμών (New London Group, 1996; Cope & Kalantzis, 2009).

Στο πλαίσιο της πρότασης αξιοποιείται το εργαλείο *WordArt* για τη δημιουργία ψηφιακού συννεφώλεξου, μέσω του οποίου οι μαθητές επιλέγουν και οργανώνουν λέξεις και έννοιες που θεωρούν σημαντικές για την κατανόηση του λογοτεχνικού κειμένου. Η δραστηριότητα αυτή αποτελεί διαδικασία ερμηνευτικής επιλογής και ιεράρχησης, καθώς οι μαθητές/τριες καλούνται να αιτιολογήσουν τη σύνδεση των λέξεων με τα βασικά θέματα, τα συναισθήματα και τα σύμβολα του έργου, έχει παρατηρηθεί ότι κάθε φορά που το χρησιμοποιούμε στην σχολική τάξη συμμετέχουν όλοι οι μαθητές ανεξαιρέτως.

Επιπλέον, αξιοποιείται το εργαλείο *Canva* για τη δημιουργία ψηφιακής αφίσας, μέσα από την οποία οι μαθητές/τριες μετασχηματίζουν τις ερμηνείες τους σε ένα νέο επικοινωνιακό προϊόν, συνδυάζοντας οπτικά και γλωσσικά στοιχεία. Η διαδικασία αυτή ενισχύει τη δημιουργική έκφραση και την ικανότητα παραγωγής πολυτροπικών κειμένων.

Επίσης, μπορούν να αξιοποιηθούν εφαρμογές δημιουργικής Τεχνητής Νοημοσύνης για την παραγωγή ιδεών ή οπτικών ερεθισμάτων που σχετίζονται με το λογοτεχνικό έργο. Η χρήση τους πραγματοποιείται φυσικά με παιδαγωγική καθοδήγηση, ώστε οι μαθητές/τριες να αξιολογούν κριτικά τα παραγόμενα αποτελέσματα και να τα συνδέουν με τις δικές τους ερμηνείες. Με τον τρόπο αυτό, η τεχνητή νοημοσύνη λειτουργεί υποστηρικτικά στη δημιουργική διαδικασία και σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τη μαθητική σκέψη και έκφραση (UNESCO, 2023).

5. Διδακτικό υλικό (μορφή, περιεχόμενο, διδακτική χρήση)

Το διδακτικό υλικό της πρότασης σχεδιάστηκε με στόχο να υποστηρίξει την ενεργή εμπλοκή των μαθητών/τριών με το λογοτεχνικό κείμενο και να διευκολύνει τη μετάβαση από την αναγνωστική εμπειρία στη δημιουργική έκφραση. Αποτελείται από έντυπο και ψηφιακό υλικό, το οποίο αξιοποιείται συμπληρωματικά κατά τη διάρκεια των διδακτικών φάσεων.

Κεντρικό στοιχείο του υλικού αποτελεί το διήγημα «Τα κόκκινα λουστρίνια» της Ειρήνης Μάρρα, το οποίο λειτουργεί ως αφετηρία για την προσέγγιση θεμάτων όπως η παιδική εμπειρία, η επιθυμία, η μνήμη, η συναισθηματική αξία των αντικειμένων και η σχέση του ατόμου με το κοινωνικό του περιβάλλον. Η επιλογή του κειμένου βασίζεται στη δυνατότητά του να ενεργοποιεί τη βιωματική ανταπόκριση των μαθητών/τριών και να δημιουργεί συνθήκες προσωπικής και συλλογικής ερμηνείας (Rosenblatt, 1978; 1995).

Στο υλικό περιλαμβάνονται φύλλα εργασίας με ερωτήματα κατανόησης και ερμηνευτικής διερεύνησης, τα οποία δεν αποσκοπούν στην αναζήτηση μίας μοναδικής απάντησης, αλλά στην ενθάρρυνση του διαλόγου και της τεκμηριωμένης έκφρασης απόψεων. Οι δραστηριότητες εστιάζουν στον συμβολισμό των κόκκινων λουστρινιών, στα συναισθήματα των ηρώων, στις προσωπικές συνδέσεις των μαθητών/τριών με το κείμενο και στη διερεύνηση διαφορετικών οπτικών.

Παράλληλα, αξιοποιούνται ψηφιακά εργαλεία δημιουργίας, όπως εφαρμογές παραγωγής συννεφώλεξων και σχεδιασμού ψηφιακών αφισών. Μέσω αυτών οι μαθητές/τριες μετασχηματίζουν τα βασικά νοήματα του κειμένου σε πολυτροπικές

αναπαραστάσεις, συνδυάζοντας τον γραπτό λόγο με την εικόνα, το χρώμα και τον σχεδιασμό. Η διαδικασία αυτή συνδέεται με τη θεωρία των πολυγραμματισμών, σύμφωνα με την οποία η σύγχρονη εκπαίδευση καλείται να καλλιεργεί όχι μόνο την κατανόηση κειμένων αλλά και την ικανότητα παραγωγής νέων μορφών επικοινωνίας (New London Group, 1996; Cope & Kalantzis, 2009).

Στο πλαίσιο της πρότασης μπορούν επίσης να αξιοποιηθούν εφαρμογές δημιουργικής Τεχνητής Νοημοσύνης για την παραγωγή οπτικών ερεθισμάτων ή την ανάπτυξη ιδεών. Η χρήση τους πραγματοποιείται με παιδαγωγικά καθοδηγούμενο τρόπο, ώστε οι μαθητές/τριες να αξιολογούν κριτικά τα ψηφιακά αποτελέσματα και να κατανοούν τον ρόλο του ανθρώπινου δημιουργού στη διαδικασία παραγωγής νοήματος (UNESCO, 2023).

Η διδακτική χρήση του υλικού ακολουθεί μια πορεία από την παρατήρηση και τη διερεύνηση προς τη δημιουργία και τον αναστοχασμό. Το οπτικό υλικό λειτουργεί ως αφόρμηση για την ενεργοποίηση εμπειριών, τα φύλλα εργασίας υποστηρίζουν την ερμηνευτική προσέγγιση του κειμένου, ενώ τα ψηφιακά εργαλεία συμβάλλουν στη μετατροπή της αναγνωστικής εμπειρίας σε δημιουργικό μαθησιακό προϊόν.

Με τον τρόπο αυτό, το διδακτικό υλικό δεν αντιμετωπίζεται ως απλό υποστηρικτικό μέσο, αλλά ως οργανικό μέρος της μαθησιακής διαδικασίας, το οποίο ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών, τη συνεργασία, τη δημιουργικότητα και την ανάπτυξη σύγχρονων μορφών γραμματισμού.

6. Παρουσίαση των δραστηριοτήτων

Η διδακτική πρόταση υλοποιείται μέσα από μια ακολουθία δραστηριοτήτων, οι οποίες αποσκοπούν στη σταδιακή μετάβαση των μαθητών/τριών από την προσωπική εμπλοκή και την αρχική διερεύνηση στη βαθύτερη ερμηνευτική προσέγγιση του λογοτεχνικού κειμένου και στη δημιουργική παραγωγή πολυτροπικών έργων. Οι δραστηριότητες οργανώνονται με βάση τις αρχές της ενεργητικής και συνεργατικής μάθησης, δίνοντας έμφαση στη συμμετοχή των μαθητών/τριών, στον διάλογο και στη δημιουργικό μετασχηματισμό της αναγνωστικής εμπειρίας.

6.1. Ενεργοποίηση ενδιαφέροντος: Το αντικείμενο ως φορέας μνήμης και συναισθήματος

Η πρώτη δραστηριότητα λειτουργεί ως αφόρμηση πριν από την ανάγνωση του κειμένου. Οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με ένα οπτικό ερέθισμα, όπως μια ψηφιακά δημιουργημένη εικόνα ενός ζευγαριού κόκκινων παπουτσιών, και καλούνται να διατυπώσουν υποθέσεις σχετικά με την πιθανή ιστορία που συνδέεται με το αντικείμενο.

Μέσα από συζήτηση στην ολομέλεια διερευνώνται ερωτήματα σχετικά με τη συναισθηματική αξία που μπορούν να αποκτήσουν τα αντικείμενα, τη σχέση τους με τη μνήμη και τον τρόπο με τον οποίο προσωπικές εμπειρίες επηρεάζουν την αντίληψή μας για τον κόσμο. Η δραστηριότητα ενεργοποιεί τις πρότερες γνώσεις των μαθητών/τριών και δημιουργεί ένα πλαίσιο προσωπικής σύνδεσης με το θέμα του κειμένου.

6.2. Ανάγνωση και ερμηνευτική προσέγγιση του λογοτεχνικού κειμένου

Στη δεύτερη δραστηριότητα πραγματοποιείται η ανάγνωση του διηγήματος «Τα κόκκινα λουστρίνια» της Ειρήνης Μάρρα και ακολουθεί οργανωμένη συζήτηση γύρω από τους βασικούς άξονες του έργου.

Οι μαθητές/τριες διερευνούν τον ρόλο του κεντρικού αντικειμένου στην αφήγηση, τη συμβολική του λειτουργία, τα συναισθήματα των προσώπων και τη σχέση ανάμεσα στην επιθυμία, την πραγματικότητα και την ανθρώπινη εμπειρία. Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει ανοικτά

ερωτήματα και ενθαρρύνει τους/στις μαθητές/τριες να τεκμηριώνουν τις απόψεις τους με αναφορές στο κείμενο.

Η δραστηριότητα επιδιώκει να μετατοπίσει την ανάγνωση από την απλή κατανόηση της πλοκής προς την ερμηνευτική διερεύνηση των βαθύτερων νοημάτων του έργου.

6.3. Δημιουργία ψηφιακού συννεφώλεξου

Στην τρίτη δραστηριότητα οι μαθητές/τριες εργάζονται σε ομάδες και δημιουργούν ένα ψηφιακό συννεφώλεξο με λέξεις και φράσεις που θεωρούν σημαντικές για την κατανόηση του διηγήματος.

Η επιλογή των λέξεων δεν αποτελεί απλή καταγραφή θεμάτων του κειμένου, αλλά διαδικασία αξιολόγησης και ιεράρχησης των βασικών νοημάτων που προέκυψαν από την ανάγνωση. Οι μαθητές/τριες συζητούν, αιτιολογούν τις επιλογές τους και διαμορφώνουν μια κοινή οπτική αναπαράσταση της αναγνωστικής τους εμπειρίας.

Μέσα από τη δραστηριότητα αυτή η γλωσσική κατανόηση μετασχηματίζεται σε οπτική μορφή, ενισχύοντας την ανάπτυξη πολυτροπικών δεξιοτήτων και τη συνεργατική οικοδόμηση νοήματος.

6.4. Δημιουργία ψηφιακής αφίσας

Η τέταρτη δραστηριότητα αφορά τη δημιουργία ψηφιακής αφίσας μέσω κατάλληλου εργαλείου σχεδιασμού. Οι μαθητές/τριες καλούνται να αποδώσουν το κεντρικό μήνυμα του διηγήματος μέσα από τον συνδυασμό εικόνας, χρώματος, τίτλου και σύντομου κειμένου.

Κάθε ομάδα επιλέγει τα στοιχεία που θεωρεί σημαντικά για την αναπαράσταση του έργου και αιτιολογεί τις δημιουργικές της επιλογές. Η διαδικασία απαιτεί από τους/τις μαθητές/τριες να μετασχηματίσουν τη λογοτεχνική τους ερμηνεία σε νέο επικοινωνιακό πλαίσιο, αξιοποιώντας διαφορετικούς σημειωτικούς τρόπους.

Η δραστηριότητα ενισχύει τη δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη και την ικανότητα παραγωγής πολυτροπικών κειμένων, καθώς οι μαθητές/τριες δεν αναπαράγουν απλώς το περιεχόμενο του έργου αλλά δημιουργούν μια προσωπική αναπαράστασή του.

6.5. Παρουσίαση δημιουργιών και αναστοχασμός

Στην τελευταία δραστηριότητα οι ομάδες παρουσιάζουν τα ψηφιακά τους έργα στην ολομέλεια της τάξης και εξηγούν τις επιλογές τους σχετικά με το περιεχόμενο, τη μορφή και τα μηνύματα που επιδίωξαν να μεταφέρουν.

Η παρουσίαση λειτουργεί ως διαδικασία επικοινωνίας και ανταλλαγής διαφορετικών αναγνώσεων του ίδιου λογοτεχνικού έργου. Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν τις προσεγγίσεις τους, αναγνωρίζουν τη δυνατότητα πολλαπλών ερμηνειών και αναστοχάζονται πάνω στη μαθησιακή τους πορεία.

Ο αναστοχασμός ολοκληρώνει τη διδακτική διαδικασία, καθώς οι μαθητές/τριες αποτιμούν τη συνεργασία τους, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τον τρόπο με τον οποίο η αρχική ανάγνωση μετασχηματίστηκε σε δημιουργική έκφραση.

7. Τα διδακτικά βήματα

Η διδακτική πρόταση οργανώνεται σε διαδοχικά βήματα, τα οποία ακολουθούν την πορεία από την αρχική ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών έως την ερμηνευτική επεξεργασία του κειμένου και τη δημιουργική παραγωγή ψηφιακών έργων. Η συνολική διάρκεια εκτιμάται σε δύο έως τρεις διδακτικές ώρες.

7.1. 1ο θήμα: Αφόρμηση και ενεργοποίηση πρότερων εμπειριών

Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει ένα οπτικό ερέθισμα σχετικό με το κεντρικό αντικείμενο του διηγήματος και καλεί τους/τις μαθητές/τριες να διατυπώσουν υποθέσεις σχετικά με τη σημασία και την πιθανή ιστορία του. Ακολουθεί σύντομη συζήτηση γύρω από τη συναισθηματική αξία που μπορούν να αποκτήσουν ορισμένα αντικείμενα και τη σύνδεσή τους με προσωπικές αναμνήσεις.

- Ρόλος μαθητών/τριών: Παρατηρούν, εκφράζουν απόψεις, συνδέουν το θέμα με προσωπικές εμπειρίες και διατυπώνουν αρχικές υποθέσεις.
- Ρόλος εκπαιδευτικού: Οργανώνει τη συζήτηση, ενθαρρύνει την έκφραση ιδεών και προετοιμάζει το πλαίσιο για την ανάγνωση του κειμένου.

7.2. 2ο θήμα: Ανάγνωση και επεξεργασία του λογοτεχνικού κειμένου

Οι μαθητές/τριες διαβάζουν το διήγημα: «Τα κόκκινα λουστρίνια» και συμμετέχουν σε συζήτηση σχετικά με την πλοκή, τους χαρακτήρες, τα συναισθήματα και τον συμβολισμό του κεντρικού αντικειμένου.

- Ρόλος μαθητών/τριών: Εντοπίζουν στοιχεία του κειμένου, διατυπώνουν ερμηνείες και τεκμηριώνουν τις απόψεις τους.
- Ρόλος εκπαιδευτικού: Θέτει ερωτήματα διερεύνησης, υποστηρίζει τον διάλογο και βοηθά τους μαθητές να προσεγγίσουν βαθύτερα τα νοήματα του έργου.

7.3. 3ο θήμα: Συνεργατική οργάνωση νοημάτων μέσω ψηφιακού συννεφώλεξου

Οι μαθητές/τριες εργάζονται σε ομάδες και επιλέγουν λέξεις ή φράσεις που θεωρούν αντιπροσωπευτικές του κειμένου. Οι επιλογές τους οργανώνονται σε ψηφιακό συννεφώλεξο, το οποίο αποτυπώνει τα βασικά συναισθήματα και τις έννοιες που προέκυψαν από την ανάγνωση.

- Ρόλος μαθητών/τριών: Συνεργάζονται, επιλέγουν και ιεραρχούν έννοιες, αιτιολογώντας τις επιλογές τους.
- Ρόλος εκπαιδευτικού: Υποστηρίζει τη διαδικασία, ενθαρρύνει την επιχειρηματολογία και παρακολουθεί τη συνεργασία των ομάδων.

7.4. 4ο θήμα: Δημιουργία ψηφιακής αφίσας

Οι ομάδες μετασχηματίζουν την ερμηνεία τους σε ψηφιακή αφίσα, συνδυάζοντας εικόνες, λέξεις, χρώματα και σύντομα κείμενα. Η δημιουργία βασίζεται στην επιλογή στοιχείων που θεωρούν ότι αποδίδουν το κεντρικό μήνυμα του έργου.

- Ρόλος μαθητών/τριών: Σχεδιάζουν, δημιουργούν και αιτιολογούν τις επιλογές τους.
- Ρόλος εκπαιδευτικού: Παρέχει τεχνική και παιδαγωγική υποστήριξη, χωρίς να περιορίζει τη δημιουργική πρωτοβουλία των μαθητών/τριών.

7.5. 5ο θήμα: Παρουσίαση, συζήτηση και αναστοχασμός

Οι μαθητικές ομάδες παρουσιάζουν τα έργα τους στην ολομέλεια και εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο προσέγγισαν το κείμενο. Ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τις διαφορετικές ερμηνείες και τη μαθησιακή εμπειρία που προέκυψε.

- Ρόλος μαθητών/τριών: Παρουσιάζουν τα έργα τους, ανταλλάσσουν απόψεις και αναστοχάζονται πάνω στη διαδικασία.
- Ρόλος εκπαιδευτικού: Συντονίζει τη συζήτηση, ενθαρρύνει την ανατροφοδότηση και ολοκληρώνει τη μαθησιακή διαδικασία.

Η συγκεκριμένη οργάνωση επιτρέπει τη σύνδεση της λογοτεχνικής ανάγνωσης με τη δημιουργική έκφραση και την παραγωγή μαθητικών έργων, διατηρώντας τον/τη μαθητή/τρια στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας.

8. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση της διδακτικής πρότασης εντάσσεται στη λογική της διαμορφωτικής αξιολόγησης, καθώς δεν περιορίζεται στην αποτίμηση του τελικού μαθητικού προϊόντος, αλλά επικεντρώνεται στη μαθησιακή πορεία, στη συμμετοχή των μαθητών/τριών, στη συνεργασία και στον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνουν και τεκμηριώνουν τις ερμηνείες τους.

Κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων, ο/η εκπαιδευτικός παρακολουθεί τον βαθμό εμπλοκής των μαθητών/τριών, την ικανότητά τους να συνεργάζονται, να ανταλλάσσουν απόψεις και να συνδέουν τις δημιουργικές τους επιλογές με το λογοτεχνικό κείμενο. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην επιχειρηματολογία των μαθητών/τριών και όχι μόνο στο αισθητικό αποτέλεσμα των ψηφιακών δημιουργιών.

Η αξιολόγηση των μαθητικών εργασιών πραγματοποιείται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, όπως:

- η κατανόηση βασικών νοημάτων και συμβολισμών του κειμένου,
- η σύνδεση των ψηφιακών δημιουργιών με τη λογοτεχνική αφήγηση,
- η δημιουργική αξιοποίηση λόγου, εικόνας και σχεδιαστικών στοιχείων,
- η συνεργασία και η ενεργή συμμετοχή των μελών της ομάδας,
- η ικανότητα παρουσίασης και αιτιολόγησης των επιλογών τους.

Παράλληλα, αξιοποιούνται διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και αναστοχασμού, μέσα από τις οποίες οι μαθητές/τριες καλούνται να αποτιμήσουν την εμπειρία τους, να αναγνωρίσουν τι κατανόησαν από το κείμενο, ποιες δυσκολίες αντιμετώπισαν και με ποιον τρόπο η δημιουργική διαδικασία επηρέασε την προσωπική τους ανάγνωση.

Η αξιολόγηση των ψηφιακών προϊόντων δεν αντιμετωπίζεται ως έλεγχος τεχνικών δεξιοτήτων, αλλά ως μέσο διερεύνησης της ικανότητας των μαθητών να μετασχηματίζουν τη λογοτεχνική εμπειρία σε νέες μορφές επικοινωνίας. Με τον τρόπο αυτό η αξιολόγηση συνδέεται με τους στόχους της πρότασης, οι οποίοι αφορούν την ανάπτυξη ερμηνευτικών, δημιουργικών, συνεργατικών και ψηφιακών γραμματισμών.

Τέλος, δεδομένου ότι η παρούσα εργασία παρουσιάζει σχεδιασμό διδακτικής παρέμβασης και όχι εμπειρική εφαρμογή, η αξιολόγηση αφορά το προτεινόμενο πλαίσιο και τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Η εφαρμογή της σε πραγματική σχολική τάξη θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο μελλοντικής έρευνας, με στόχο τη διερεύνηση της επίδρασής της στις αναγνωστικές στάσεις, στη δημιουργικότητα και στη συμμετοχή των μαθητών/τριών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Cope, B., & Kalantzis, M. (2009). Multiliteracies: New literacies, new learning. *Pedagogies: An International Journal*, 4(3), 164–195. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15544800903076044>
- Iser, W. (1978). *The act of reading: A theory of aesthetic response*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher*, 38(5), 365–379. Retrieved from <https://doi.org/10.3102/0013189X09339057>

- New London Group. (1996). A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. *Harvard Educational Review*, 66(1), 60–92.
- Rosenblatt, L. M. (1978). *The reader, the text, the poem: The transactional theory of the literary work*. Carbondale, IL: Southern Illinois University Press.
- Rosenblatt, L. M. (1995). *Literature as exploration* (5th ed.). New York, NY: Modern Language Association.
- UNESCO. (2023). *Guidance for generative AI in education and research*. Paris, France: UNESCO.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Μάρρα, Ε. (1990). Τα κόκκινα λουστρίνια. Στο *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α' Γυμνασίου*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος», 160–162.

Ψηφιακά εργαλεία

- Canva. (n.d.). *Canva for Education: Visual communication and design tools for learning*. Retrieved from <https://www.canva.com/education/>
- WordArt. (n.d.). *WordArt: Create word clouds online*. Retrieved from <https://wordart.com/>